

Prof.dr Vladimir Čolović
viši naučni saradnik
Institut za uporedno pravo Beograd

**OSNOVNE KARAKTERISTIKE REGULISANJA STEČAJA
OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U HRVATSKOJ, CRNOJ GORI I
REPUBLICI SRPSKOJ
(sa osvrtom na pravo EU i zakonodavstvo Srbije)**

Apstrakt

Stečaj osiguravajućih društava različito se reguliše u zemljama u regionu. U radu se analiziraju zakonodavstva Hrvatske, Crne Gore i Republike Srpske u ovoj oblasti. U Hrvatskoj se ova materija reguliše statusnim zakonom, dok se ostala pitanja regulišu Zakonom o stečaju Hrvatske. U Crnoj Gori postoji poseban Zakon, koji se odnosi, samo, na stečaj i likvidaciju osiguravajućih društava, dok se u Republici Srpskoj neki elementi stečaja protiv osiguravajućih društava uređuju statusnim zakonom, odnosno Zakonom o društvima za osiguranje, dok se druga pitanja regulišu «opštim» Zakonom o stečajnom postupku. U Srbiji se posebnim Zakonom uređuje stečaj osiguravajućih društava. To je Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje, koji na detaljniji način uređuje ovu oblast u odnosu na ranija zakonska rešenja. Činjenica je da stečajni postupak protiv osiguravajućih društava mora biti regulisan posebnim zakonskim aktom, ali, isto tako, mora se posebno voditi računa o specifičnostima same delatnosti osiguranja, poslovanju osiguravajućih društava, kao i o vrstama osiguranja. Osim toga, važno je razlikovati subjekte koji se bave vršenjem delatnosti osiguranja od subjekata koji vrše određene poslove vezane za osiguranje, kao što su zastupanje, posredovanje, vršenje drugih usluga i sl.

Ključne reči: stečaj, osiguravajuće društvo, osiguranje, stečajni upravnik, poverioci, isplatni red.

Specifičnost stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava proizlazi iz posebnosti samih osiguravajućih društava. Osiguravajuća društva su finansijske organizacije, koje od drugih srodnih društava izdvaja niz instituta, koji se pojavljuju samo u delatnosti osiguranja. Posvetićemo pažnju regulisanju stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava u tri države u regionu, odnosno u dve države i jednom entitetu, kao delu države. Naime, analiziraćemo zakonodavstva Hrvatske, Crne Gore i Republike Srpske u ovoj oblasti. Razlog tome je, pre svega, način regulisanja. U Hrvatskoj se ovaj postupak reguliše „statusnim“ zakonom, koji reguliše položaj

osiguravajućih društava. To je Zakon o osiguranju Republike Hrvatske (dalje: ZOH)¹. Naravno, ovim Zakonom se regulišu samo specifičnosti stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava, dok se većina pravila regulišu zakonodavstvom koje reguliše opšti stečajni postupak. Zatim, u Crnoj Gori se ova materija reguliše Zakonom o stečaju i likvidaciji društava za osiguranje (dalje: ZSLO CG)², a u Republici Srpskoj Zakonom o društvima za osiguranje (ZDO RS)³, kao i drugim izvorima. Kao što vidimo, radi se o dva načina regulisanja, kad su u pitanju zakonski akti. U Srbiji, ova materija se reguliše tako, što se istim zakonom regulišu i stečajni postupak protiv banaka i stečajni postupak protiv osiguravajućih društava, a to je Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje (dalje: ZSLBO)⁴.

Znači, u Hrvatskoj i Republici Srpskoj se ova materija reguliše zakonodavstvom koje uređuje položaj osiguravajućih društava, dok se u Crnoj Gori se posebno reguliše stečajni postupak protiv osiguravajućih društava. Osim analize navedenih izvora, posvetićemo pažnju i zakonodavstvu Evropske unije u ovoj oblasti, odnosno, analiziraćemo pojedine odredbe Direktive Evropske Unije o reorganizaciji i likvidaciji osiguravajućih društava.

D) STEČAJ OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U ZAKONODAVSTVU HRVATSKE

1. Opšte odredbe

ZOH, kao što je rečeno, sadrži odredbe o stečaju osiguravajućih društava, koje se odnose na specifičnost navedenih subjekata i vođenje stečajnog postupka protiv njih, dok se opšta pitanja ovog postupka regulišu po Stečajnom zakonu Republike Hrvatske (dalje: SZ).⁵ ZOH posvećuje pažnju kako opštim odredbama, koje se odnose na specifičnosti ovog postupka, kada se on otvara protiv osiguravajućeg društva, kao i odredbama koje se odnose na ugovore o osiguranju u kojima se obrazuje matematička rezerva, odnosno, radi se, pre svega, o ugovorima o osiguranju života.

Kao razlozi za pokretanje stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava, navodi se situacija, kada je imenovana posebna uprava, na osnovu čijeg izveštaja je procenjeno da se nije poboljšalo finansijsko stanje osiguravajućeg društva, tako da ono nije u stanju da ispunjava tekuće obaveze, kao i situacija, kada se prilikom obavljanja nadzora nad osiguravajućim društvom utvrdilo postojanje nekog od stečajnih razloga, koji su predviđeni u SZ⁶.

¹ Zakon o osiguranju Republike Hrvatske (Narodne novine br. 151/05, 87/2008, 82/2009)

² Zakon o stečaju i likvidaciji društava za osiguranje Crne Gore (Sl.list Crne Gore br. 11/07)

³ Zakon o društvima za osiguranje Republike Srpske (Sl.glasnik R.Srpske br. 17/05)

⁴ Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje Republike Srbije (Sl.glasnik R. Srbije br. 61/05)

⁵ Član 218. ZOH; Stečajni zakon Republike Hrvatske (Narodne novine br. 44/96, 29/99, 129/2000, 82/06)

⁶ Član 219. ZOH

ZOH sadrži i odredbu koja se odnosi na prestanak ugovora o osiguranju, koje je zaključilo osiguravajuće društvo u pitanju, i određuje da će oni prestati pokretanjem stečajnog postupka protiv tog društva⁷. Rešenje o obustavi stečajnog postupka, kao i rešenje o zaključenju stečajnog postupka nad osiguravajućim društvom dostavlja se i nadzornom telu⁸. U ZOH se utvrđuju i potraživanja viših isplatnih redova. Naime, potraživanjima prvog višeg isplatnog reda (pored onih koji su utvrđeni u SZ), smatraju se i: a) potraživanja iz ugovora o životnom osiguranju i ostalih ugovora o osiguranju za koje se primjenjuju slične tablice verovatnosti i proračuna kao za životna osiguranja koja se nisu mogla namiriti iz imovine za pokriće matematičke rezerve; b) potraživanja iz ugovora o neživotnim i drugim osiguranjima u vezi sa kojima se ne oblikuju matematičke rezerve na ime naknade štete za štetne događaje koji su nastupili pre otvaranja stečaja i na ime povrata dela premije plaćene za period posle prestanka ugovora o osiguranju; i c) potraživanja Hrvatskog ureda za osiguranje za izvršene isplate iz Garantnog fonda, a po Zakonu o obveznim osiguranjima u prometu Republike Hrvatske, na ime naknade isplaćenog iznosa štete, koje oštećena lica nisu mogli naplatiti od osiguravajućeg društva zbog otvaranja stečaja nad tim društvom⁹.

2. Posebne odredbe ZOH o isplati potraživanja iz osiguranja u kojima je potrebno oblikovati matematičku rezervu

ZOH sadrži posebne odredbe koje se odnose na životna osiguranja, kao i na druge vrste osiguranja u kojima se primenjuju slične tablice verovatnosti i proračuna kao i za životna osiguranja, odnosno, na potraživanja iz tih osiguranja. Poverioci koji imaju takva potraživanja, imaju pravo odvojenog namirenja iz imovine za pokriće matematičke rezerve, tj. iz sredstava prikupljenih unovčenjem imovine za pokriće matematičke rezerve. Imovina za pokriće matematičke rezerve ne ulazi u stečajnu masu i isključivo je namenjena namirenju navedenih poverilaca. Imovina za pokriće matematičke rezerve je imovina osiguravajućeg društva koja je odvojena od ostale imovine osiguravajućeg društva i koja je oblikovana u skladu sa odredbama ZOH, koje se odnose na obavezu oblikovanja imovine za pokriće matematičke rezerve¹⁰.

Navedeni poverioci imaju pravo na namirenje potraživanja iz imovine za pokriće matematičke rezerve na dan pokretanja stečajnog postupka protiv osiguravajućeg društva. Poverioci potraživanja iz ugovora o životnim osiguranjima i ostalih ugovora o osiguranju, kod kojih postoji obaveza osiguravajućeg društva da primenjuje pravila o životnim osiguranjima, imaju pravo da se iz imovine za pokriće matematičke rezerve, isplate pre ostalih potraživanja, u visini koja odgovara obaveznom pokriću u vezi sa osiguranjem iz kojeg proizlazi to potraživanje. Ako

⁷ Član 220. ZOH

⁸ Član 221. ZOH

⁹ Član 222. ZOH

¹⁰ Član 223. ZOH

imovina za pokriće matematičke rezerve nije dovoljna za kompletnu isplatu navedenih potraživanja, tada se potraživanja isplaćuju u odnosu sa obaveznim pokrićem u vezi sa osiguranjem iz kojeg proističe potraživanje, kao što je odnos između celokupne vrednosti imovine za pokriće matematičke rezerve i obaveznog pokrića za sva osiguranja koja su zaključena od strane osiguravajućeg društva u vrsti osiguranja, a u vezi kojih je oblikovana imovina za pokriće matematičke rezerve¹¹. Visina potraživanja i ukupna visina obaveznog pokrića utvrđuje se na dan pokretanja stečajnog postupka protiv osiguravajućeg društva¹².

Stečajni upravnik je dužan da kod organizacije, koja obavlja poslove platnog prometa, otvori i poseban račun za imovinu za pokriće matematičke rezerve. Naravno, on je dužan da otvori i opšti račun za stečajnog dužnika, posle pokretanja stečajnog postupka¹³. Poverioci koji imaju potraživanja iz imovine za pokriće matematičke rezerve imaju pravo da imenuju svog predstavnika u odbor poverilaca, na prvoj skupštini poverilaca¹⁴. Potraživanja iz ugovora o osiguranju prijavljuju se stečajnom upravniku u skladu sa odredbama SZ¹⁵.

3. Filijale stranih osiguravajućih društava i stečajni postupak

Kad govorimo o stranim osiguravajućima društvima, uostalom, kada govorimo o stranim subjektima protiv kojih je pokrenut stečajni postupak, govorimo o primeni pravila o međunarodnom stečaju. No, situacija je još složenija, ako se radi o filijalama stranih osiguravajućih društava. Iako se, ovde, primenjuju, kao što smo rekli, pravila stečajnog postupka sa elementom inostranosti, moramo spomenuti činjenicu da hrvatsko zakonodavstvo, kompletnije nego druge zemlje u regionu, reguliše poslovanje filijala stranih osiguravajućih društava na domaćoj teritoriji.

Naime, ZOH definiše da osiguravajuća društva, na teritoriji Republike Hrvatske, mogu osnivati domaća i strana fizička i pravna lica. Međutim, pod stranim licima, hrvatsko zakonodavstvo podrazumeva dve vrste stranih subjekata. ZOH definiše stranu zemlju, kao zemlju van EU¹⁶ i državu članicu, pod kojom podrazumeva državu iz EU¹⁷. Praktično, ovom odredbom se određuje i drugačiji status subjekata koji dolaze iz zemlje članice EU ili iz neke druge zemlje. Takođe, ZOH definiše da je švajcarsko osiguravajuće društvo pravno lice, koje je za poslove osiguranja u Hrvatskoj dobilo dozvolu nadležnog nadzornog organa.¹⁸ Znači, posebno se određuje status stranog osiguravajućeg društva, koje dolazi iz Švajcarske, tako da je, čak, posebna odredba posvećena tome. Predviđeno je da strana osiguravajuća društva, koja nisu iz zemalja članica EU, mogu osnivati svoje filijale (podružnice) u

¹¹ Član 224., st.1,2 i 3 ZOH

¹² Član 224., st.6 ZOH

¹³ Član 225., st.1 ZOH

¹⁴ Član 226. ZOH

¹⁵ Član 227. ZOH

¹⁶ Član 5., st.1 ZOH

¹⁷ Član 4. , st.1 ZOH

¹⁸ Član 5., st.4. ZOH

Hrvatskoj pod uslovima predviđenim u ZOH, kao i uz podnošenje propisane dokumentacije. Ti uslovi su sledeći: a) poslove osiguranja filijale moraju da vode, najmanje, dva lica koja su ovlašćena da zastupaju osnivače; b) filijala mora da bude kadrovski i tehnički osposobljena; v) filijala mora da raspolaže sa deponovanim sredstvima u iznosu od jedne polovine iznosa osnivačkog kapitala, koji je predviđen u ZOH; g) filijala mora da raspolaže na teritoriji Hrvatske sa imovinom u vrednosti od jedne polovine garantnog kapitala koji je propisan u ZOH. U vezi sa tim, filijala mora da deponuje i iznos kao jemstvo za plaćanje obaveza iz ugovora zaključenih na teritoriji Hrvatske.¹⁹ Osiguravajuća društva iz zemalja članica EU mogu poslove osiguranja na teritoriji Hrvatske obavljati neposredno ili preko filijale.²⁰ Ova odredba je u skladu sa ciljevima unutrašnjeg tržišta osiguranja EU.

*

**

Činjenica je da ZOH posvećuje malo odredaba stečajnom postupku protiv osiguravajućih društava. Ovaj postupak sadrži mnogo više posebnosti u odnosu na ono što je regulisano u ZOH. Te posebnosti se ne odnose samo na isplatu potraživanja u ovom postupku. Kada je u pitanju isplata potraživanja iz ugovora o osiguranju u vezi kojih je potrebno obrazovati matematičku rezervu života, smatramo da je zakonodavac izdvojio najvažnije karakteristike ove vrste osiguranja, imajući u vidu status ovih sredstava u uslovima pokretanja stečajnog postupka.

II) STEČAJ OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA PO ZAKONODAVSTVU CRNE GORE

1. Pokretanje stečajnog postupka i imenovanje stečajnog upravnika

Kad je u pitanju ZSLO CG, analiziraćemo samo one odredbe, koje su specifične ili koje izazivaju nedoumice. ZSLO CG posebnu pažnju posvećuje ugovorima o osiguranju života, odnosno, matematičkoj rezervi, slično kao i u zakonodavstvu Hrvatske.

Pre svega, definicija pokretanja stečajnog postupka protiv osiguravajućeg društva nije sasvim jasna. U navedenom Zakonu se kaže, da će se taj postupak pokrenuti, ako regulatorni organ nadležan za poslove osiguranja oceni da mere, koje su preduzete u skladu sa Zakonom o osiguranju, nisu dovele do poboljšanja u ispunjavanju obaveza od strane osiguravajućeg društva. Neprecizno regulisanje uslova za pokretanje stečajnog postupka može dovesti do grešaka i zloupotreba. Isto tako, vrlo nevešto se upotrebljavaju termini kao što su margina solventnosti i garantne rezerve, tj. govori se o njihovoj usklađenosti, od koje zavisi pokretanje stečajnog postupka. Margina solventnosti se u poslovanju osiguravajućeg društva menja. Činjenica je da od garantnih rezervi zavisi bonitet osiguravajućeg društva, ali je zakonodavac morao da definiše garantne rezerve, šta ih čini i kad će se smatrati da

¹⁹ Član 86., st.2 ZOH

²⁰ Član 82., st.1 ZOH

njihovo preveliko trošenje ugrožava sigurnost tog društva.²¹ Zatim, ZSLO CG definiše i ko može biti imenovan za stečajnog upravnika. To može biti lice, koje je na listi stečajnih upravnika, koje ima visoku stručnu spremu i tri godine radnog iskustva u osiguranju. Ne kaže se ništa o tome, koja visoka stručna sprema mora biti u pitanju i na kojim poslovima je to lice bilo u jednom osiguravajućem društvu.²² Da li to lice može biti neko, ko nije završio pravni ili ekonomski fakultet ili ko je radio samo na proceni šteta ili nekom drugom poslu, na kome nije mogao da bude upoznat sa svim ili većinom poslova vezanih za osiguranje. Osim toga, nije jasno, zbog čega je određeno da će razrešeni stečajni upravnik vršiti poslove u postupku do imenovanja novog. Naročito, ako se radi o licu koje je osuđeno zbog vršenja krivičnih dela ili protiv kojeg se vodi krivični postupak, itd.

2. Matematička rezerva života (sredstva po ugovorima o osiguranju života)

Sledeće što možemo da zamerimo zakonodavcu, kada je u pitanju ZSLO CG, odnosi se na postupanje sa sredstvima osiguranja života. To se odnosi na prenos ugovora o osiguranju života sa sredstvima na druga osiguravajuća društva. Naime, ako su ta društva odbila da se izvrši prenos tih ugovora na njih, postavlja se pitanje zašto bi osiguranici iz tih ugovora obrazovali odbor, koji bi vršio pripremne radnje koje bi dovele do prenosa tih ugovora na druga društva.²³ Ništa se ne govori o tome, koje bi to radnje bile, kao i koja je svrha ponovnog pokušaja prenosa tih ugovora na druga društva. Takođe, ništa se ne govori o druge dve mogućnosti, koje se odnose na isplatu matematičke rezerve, odnosno, sredstava osiguranja života osiguranicima, kao i mogućnosti za osnivanje drugog osiguravajućeg društva koje bi se bavilo osiguranjem života. Kad je u pitanju isplata navedenih sredstava, navodi se smanjenje ugovorenih suma i obaveštavanje regulatornog organa i ništa više, tako da je ta odredba ostala nedorečena.

Kad je u pitanju namirenje potraživanja poverilaca, ZSLO CG ne spominje ugovore o reosiguranju.²⁴ ZSLO CG reguliše jedino dobrovoljnu likvidaciju osiguravajućih društava.²⁵ Radi se o opštim pravilima i pozivanjem na primenu odredaba drugih zakona.

Činjenica je da ZSLO CG izbegao grešku, koja je učinjena u regulisanju ove oblasti u Srbiji i Republici Srpskoj (čija zakonodavstva ćemo kasnije analizirati). ZSLO CG reguliše samo stečaj (kao i likvidaciju) osiguravajućih društava. Naravno, neizbežno je pozivanje na opšta pravila, odnosno na Zakone koje regulišu ove postupke.

²¹ Član 5. ZSLO CG

²² Član 7. ZSLO CG

²³ Članovi 9. i 10. ZSLO CG

²⁴ Član 13. ZSLO CG

²⁵ Član 14. ZSLO CG

III) STEČAJ OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA PO ZAKONODAVSTVU REPUBLIKE SRPSKE

Kao što smo, napred rekli, u Republici Srpskoj se stečaj osiguravajućih društava reguliše odredbama ZDO, odnosno «statusnim» zakonom, kao i Zakonom o stečajnom postupku. Moramo, odmah, reći da je ova oblast regulisana na necelovit i nepregledan način (što ustalom važi i za ostale delove ovog zakona). No, analiziraćemo samo one najvažnije i najinteresantnije odredbe, napominjući da ZDO reguliše, kako neke elemente stečaja, tako i postupak reorganizacije. Međutim, mi nećemo posvećivati pažnju reorganizaciji, obzirom da se i ovde zakonodavac poziva na «opšta» pravila definisana u Zakonu o stečajnom postupku i jedino što je vredno pomenuti, odnosi se na mogućnost preduzimanja mera reorganizacije prema filijali osiguravajućeg društva u Republici Srpskoj koje ima sedište u Federaciji BiH. Kao glavni subjekt u ovim postupcima određena je Agencija za osiguranje Republike Srpske (dalje: Agencija RS).

Zakoni koji regulišu stečajni i likvidacioni postupak, kao i Zakon koji se odnosi na preduzeća primenjuju se na stečaj i likvidaciju osiguravajućih društava, osim u slučajevima, kada je u ZDO predviđeno drugačije rešenje.²⁶ Osim toga, dok se ne zaključi likvidacioni postupak, ne može se pokrenuti stečajni.²⁷ Agencija RS mora biti obavestena od strane suda o pokretanju likvidacionog ili stečajnog postupka i to u roku od 10 dana od dana podnošenja zahteva za pokretanje postupka.

Utvrđivanje potraživanja vrši sudija u stečajnom ili likvidacionom postupku. Potraživanja se isplaćuju po sledećem redu: 1. korisnici polisa životnog osiguranja; 2. korisnici naknada po polisama neživotnog osiguranja koji su prijavili ostvarenje osiguranog slučaja i čije su prijave evidentirane; i 3. bilo koja druga lica koja su prijavila svoje zahteve u vremenskom periodu iz ovog člana.²⁸ Postavlja se pitanje, zašto se ne upotrebljava termin «ugovor o osiguranju», a ne «polisa». Agencija RS nadzire sve postupke tokom posebne likvidacije ili stečaja društva za osiguranje.

1. Privilegovana potraživanja

ZDO reguliše i privilegovana potraživanja na poseban način. Time se štite lica, koja imaju potraživanja po ugovorima o osiguranju. Naime, korisnici naknada osiguranja, kao i njihovi naslednici, imaju privilegovana potraživanja prema ulaganjima društva za osiguranje u odnosu na sva ostala opšta ili posebno privilegovana potraživanja, sa izuzetkom troškova procesa posebne likvidacije, kao i troškova stečaja. Kada osiguravajuće društvo dođe u fazu posebne likvidacije, korisnik naknade osiguranja ima privilegovana potraživanja prema svim sredstvima, bilo da pripadaju ulaganjima tog društva ili ne. Ta privilegija im daje prednost nad

²⁶ Član 68., st.2 ZDO

²⁷ Član 68. st. 4 ZDO

²⁸ Član 69., st. 2 i 3 ZDO

svim ostalim poveriocima, osim za potraživanja navedenih troškova.²⁹ Ne vidimo razlog ovakvog definisanja privilegovanih potraživanja, pogotovo, što je posebna odredba posvećena isplatom redovima.

2. Status filijala osiguravajućih društava

Obzirom da smo spomenuli filijale osiguravajućih društava i njihov status u postupku reorganizacije, moramo da posvetimo pažnju i regulisanju statusa filijala u ZDO. ZDO razlikuje filijale osiguravajućih društava iz drugog entiteta, odnosno Federacije BiH i filijale osiguravajućih društava iz drugih zemalja. ZDO je filijalu osiguravajućeg društva definisao kao organizacionu jedinicu društva za osiguranje, na koju je društvo prenelo deo ovlašćenja za nastupanje u pravnom prometu sa trećim licima i koja se kao organizaciona jedinica upisuje u sudski registar.³⁰ Ovde treba analizirati tri pitanja, od čijih odgovora će zavisiti i status navedenih filijala. Prvo pitanje se odnosi na definiciju organizacione jedinice društva za osiguranje, odnosno, da li je ta jedinica samostalna ili ne. Iz ove odredbe se može zaključiti da nije. Zatim, prenos ovlašćenja na tu organizacionu jedinicu, takođe, govori da nije u pitanju samostalni subjekt. I treće pitanje se odnosi na upis u sudski registar, što definiše filijalu kao samostalno pravno lice, što ne proizlazi iz ostala dva pitanja, odnosno, elemenata ove odredbe.

ZDO razlikuje osnivanje filijala stranih osiguravajućih društava, misleći, pri tome, na osiguravajuća društva, koja imaju sedište van BiH, od otvaranja filijala osiguravajućih društava, koja imaju sedište u Federaciji BiH, ali van Republike Srpske. Osiguravajuće društvo, koje ima sedište u Federaciji BiH može da osnuje filijalu u Republici Srpskoj, pod uslovom da Agencija za nadzor Federacije dostavi Agenciji Republike Srpske zahtev sa određenim dokumentima, koje definiše ZDO, na jednom ili više službenih jezika u BiH.³¹ Društvo za osiguranje, koje ima sedište u Republici Srpskoj može osnovati filijalu u Federaciji BiH, ako Agencija Republike Srpske, podnese zahtev za otvaranje filijale u Federaciji, kao i dokumente određene u ZDO.³² Inostrano osiguravajuće društvo, koje nema sedište u BiH, može da obavlja delatnost osiguranja u Republici Srpskoj u obliku filijale, nakon dobijanja dozvole za rad od Agencije za nadzor osiguranja Republike Srpske. Jedna filijala može obavljati samo životno ili samo neživotno osiguranje.³³ Da bi strano osiguravajuće društvo dobilo dozvolu za rad filijale u Republici Srpskoj, ono mora biti osnovano kao akcionarsko društvo ili kao društvo za uzajamno osiguranje ili u nekom drugom obliku društva za osiguranje, koji je predviđen u zemljama članicama EU. Strano osiguravajuće društvo mora postaviti zastupnika filijale u Republici Srpskoj.

²⁹ Član 70, st.1 i 2 ZDO

³⁰ Član 2. ZDO

³¹ Član 36. ZDO

³² Član 38. ZDO

³³ Član 45. ZDO

IV) DIREKTIVA EVROPSKE UNIJE O REORGANIZACIJI I LIKVIDACIJI OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA

Direktiva Evropske Unije o reorganizaciji i likvidaciji osiguravajućih društava (dalje: Direktiva)³⁴ propisuje neka posebna pravila za reorganizaciju i likvidaciju osiguravajućih društava. U Preambuli Direktive govori se o opštim karakteristikama instituta, koje reguliše.³⁵ Isto tako, Direktiva daje opšte definicije instituta, koje upotrebljava. Mi ćemo se osvrnuti samo na one najosnovnije. Iako je u oblasti stečaja (odnosno insolventnosti) donesena Direktiva EU br.1346/2000 od 29. maja 2000. godine, ona se ne primenjuje na likvidaciju osiguravajućih društava. Direktiva se primenjuje na osiguravajuća društva, koja imaju sedišta u jednoj od zemalja članica Evropske Unije. Takođe, ova Direktiva reguliše i položaj poverilaca, koji imaju prebivalište, odnosno, sedišta u navedenim zemljama. Dejstvo Direktive se proširuje i na filijale osiguravajućih društava, s tim što se definiše da će pravo zemlje, u kojoj se nalazi filijala, regulisati njen položaj, imovinu i odgovornost. Ono što je interesantno, jeste odnos običnih i privilegovanih poverilaca, odnosno, zaštita privilegovanih poverilaca u odnosu na obične, kao i u odnosu na zakonodavno regulisanje ovog instituta u zemljama članicama. Direktiva predviđa dva metoda tretmana potraživanja poverilaca: u odnosu na imovinu, kao i u odnosu na poverioce. Takođe, Direktiva predviđa pun efekat odluke o otvaranju stečajnog postupka u drugim zemljama Evropske Unije. Direktiva obrađuje postupak reorganizacije i postupak likvidacije, ali određuje i neka zajednička pravila za obe vrste postupaka. Što se tiče regulisanja pojedinih faza postupaka, Direktiva određuje da će se primenjivati pravo domaće zemlje. To se odnosi na prebijanje u postupku, prava izlučnih i razlučnih poverilaca, uticaja ovih postupaka na pravne poslove, sudske postupke, itd. Direktiva reguliše i položaj filijala onih osiguravajućih društava, koja imaju sedišta van zemalja članica Evropske Unije.

Direktiva u osnovnim odredbama definiše institute, kao što su osiguravajuće društvo, filijala, mere reorganizacije, domaća zemlja – zemlja pokretanja postupka, zemlja u kojoj se nalazi filijala osiguravajućeg društva, ovlašćeni organ za pokretanje postupka i donošenje mera reorganizacije, nadzorni organ, administrator u postupku reorganizacije, kao i zahtev, odnosno potraživanje.³⁶ Pod filijalom podrazumeva se predstavništvo osiguravajućeg društva, koje se bavi poslovima osiguranja, s tim da je njeno sedišta na teritoriji zemlje članice. Odredbe Direktive podrazumevaju filijalu kao pravno lice, koje je pod jurisdikcijom zemlje, koja je dala dozvolu za rad tog filijali. Pod merama reorganizacije podrazumevaju se mere, koje preduzima ovlašćeno administrativno ili sudsko telo u cilju nastavka rada osiguravajućeg

³⁴ Directive 2001/17/EC of the European Parliament and of the Council of 19 March 2001 on the reorganisation and winding-up of insurance undertakings (Official Journal L 110, 20/04/2001 P.0028-0039)

³⁵ Preambula Direktive (2,4,7,14,15,20,24,29)

³⁶ Član 2. Direktive

društva. Naravno, te mere su deo plana, tako da njih može biti i više, u zavisnosti o kakvom obliku reorganizacije je reč.

1. Mere reorganizacije³⁷

Samo ovlašćeni (sudski ili administrativni) organ može doneti odluku o preduzimanju mera reorganizacije jednog osiguravajućeg društva, uključujući i filijale u drugim zemljama članicama. Mere reorganizacije ne sprečavaju vođenje likvidacionog postupka protiv osiguravajućeg društva. Mere reorganizacije će se regulisati po pravu one zemlje u kojoj se sprovode. Te mere će imati dejstva u svim zemljama članicama, bez ispunjenja bilo kakvih posebnih formalnosti. To znači, da će se odluke o sprovedenim merama priznavati u drugim zemljama članicama bez ispunjenja pretpostavki za priznanje. Sprovođenje mera reorganizacije biće nadzirani od posebnog nadzornog organa. Organ, koji je doneo odluku o sprovođenju reorganizacije biće dužan da obavesti nadzorni organ o svim odlukama, koje je doneo u vezi mera reorganizacije. Sa druge strane, nadzorni organ, koji je na ovakav način obavešten, biće dužan da obavesti nadzorne organe u drugim zemljama članicama, u kojima ta reorganizacija proizvodi određene posledice. Direktiva uređuje i pitanje obaveštavanja poznatih poverilaca i njihovog prava na prijavu potraživanja. Postupak reorganizacije, koji se sprovodi radi nastavka rada jednog osiguravajućeg društva, podrazumeva procenu niza mera, koje bi dovele do daljeg poslovanja tog društva, vodeći računa o svim specifičnostima same delatnosti osiguranja.

2. Likvidacioni (stečajni) postupak³⁸

Direktiva koristi izraz “winding up” za stečaj, odnosno likvidaciju osiguravajućih društava. Zbog razlika u terminima u ovoj oblasti, mi ćemo koristiti reč likvidacija. I kod otvaranja likvidacionog postupka, glavnu ulogu ima ovlašćeni organ (administrativni ili sudski), koji donosi odluku o pokretanju ovog postupka. Ta odluka se odnosi ne samo na osiguravajuće društvo, već i na filijale. Ta odluka može biti donesena i u slučaju sprovođenja mera reorganizacije, odnosno, u njihovom odsustvu. Znači, odluka o otvaranju likvidacionog postupka se može doneti, bez obzira na postupak reorganizacije. Odluka o otvaranju likvidacionog postupka će se priznati u svim zemljama članicama, bez ispunjenja formalnosti oko priznanja te odluke. Kao i kod reorganizacije, i ovde postoji obaveza obaveštavanja nadzornog organa. Inače, Direktiva upotrebljava termin “supervisory authorities”, koji bi mogli da upodobimo sa institutom nadzornog organa, koji jasno definiše ulogu ovog organa. Što se tiče prava, koje će se primeniti u postupku, merodavno će biti pravo domaće zemlje, u kojoj se vodi postupak. Direktiva uređuje tretman potraživanja, na taj način, što zemlja članica može potraživanja uređivati pomoću dva metoda. Prvi metod se odnosi na određene prednosti potraživanja iz osiguranja u odnosu na druga

³⁷ Članovi 4.-7. Direktive

³⁸ Članovi 6.-16. Direktive

potraživanja, pod određenim uslovima³⁹. Drugi metod određuje da ta potraživanja neće imati prednost pred zahtevima zaposlenih, troškovima postupka i taksama, zahtevima koji proizlaze iz socijalnog osiguranja i zahtevima izlučnih i razlučnih poverilaca. Direktiva uređuje i potraživanja (zahteve), koja imaju prvenstvo i osnov u imovini, kao i njihovo podnošenje na isplatu⁴⁰.

Određena je i obaveza ovlašćenog organa, koji je doneo odluku o otvaranju postupka, zatim upravnika (likvidatora) postupka, kao i drugog ovlašćenog lica, da objave odluku o otvaranju likvidacionog postupka u službenim novinama. Kao i kod reorganizacije, i u likvidacionom postupku se moraju obavestiti poznati poverioci o otvaranju likvidacionog postupka. Svaki poverilac, koji ima prebivalište ili sedište u jednoj od zemalja članica, kao i van zemlje u kojoj je pokrenut postupak, ima pravo da podnese prijavu potraživanja, kao i da ospori pojedina potraživanja. Takva potraživanja imaće isti tretman, kao i prijavljena potraživanja od strane poverilaca, koji imaju sedište ili prebivalište u zemlji pokretanja postupka.

3. Zajedničke odredbe Direktive za postupak reorganizacije i likvidacioni postupak⁴¹

Direktiva sadrži i odredbe, koje će se primenjivati i kod preduzimanja mera reorganizacije i kod likvidacionog postupka. Pre svega, Direktiva određuje, koje će se pravo primenivati na ugovore o radu i radne odnose, predviđajući da će se primeniti pravo zemlje članice u kojoj se postavlja pitanje. Što se tiče ugovora, čiji je predmet neka nepokretna imovina, primeniće se pravo zemlje članice, na čijoj se teritoriji nalazi ta imovina. Isto tako, ako je predmet ugovora vazduhoplov ili brod, primeniće se pravo zemlje članice u kojoj se vodi registar brodova, odnosno vazduhoplova. Takođe, Direktiva reguliše i prava poverilaca, koji svoj osnov potraživanja imaju u stvarima, bilo da su one pokretne ili nepokretne, na taj način da postupak reorganizacije ili likvidacioni postupak neće uticati na ta prava. Isto tako, ovi postupci neće uticati na pravo poverilaca da zahtevaju prebijanje svojih potraživanja sa drugim potraživanjima. Direktiva određuje da će se postupci, koji su u toku, regulisati po pravu zemlje članice u kojoj se vodi takav postupak. To znači da će se o prekidu postupka, koji je u toku, donositi odluka po pravu zemlje suda, koji vodi taj postupak.

Ovlašćeni organ koji je doneo odluku o pokretanju navedenih postupaka, donosi odluku i o imenovanju administratora u postupku reorganizacije, kao i likvidacionog upravnika. Da bi ova lica mogla da preduzimaju akte u drugim zemljama članicama, moraju da dokažu svojstvo originalnim primerkom odluke ili overenom kopijom te odluke. Neće se tražiti legalizacija tih isprava u drugim zemljama članicama. Administrator i likvidacioni upravnik moraju da postupaju u zemljama članicama u

³⁹ Gazivoda J., Stečaj osiguravajućih društava u pravu EU, Zbornik radova «Osiguranje u susret procesu pridruživanja Srbije i Crne Gore Evropskoj uniji», Palić 2006., str. 294

⁴⁰ Goodger T., *European Wind-Up*, Elb. Mitchell 2004., www.elbornes.com/index.php?section=articles¶m=9

⁴¹ Članovi 19.-30. Direktive

skladu sa pravom odnosne zemlje članice. Administrator i likvidacioni upravnik imaju pravo da zahtevaju upis sprovođenja mera reorganizacije i otvaranje likvidacionog postupka u zemljišne registre, trgovačke registre ili bilo koje druge javne registre u drugim zemljama članicama.

Direktiva određuje da će se primenjivati njene odredbe i na postupke sprovođenja mera reorganizacije i likvidacionog postupka protiv filijala osiguravajućih društava, koja imaju sedište u trećim zemljama, van zemalja članica. Zemlja u kojoj se pokreće postupak (ili domaća zemlja) je zemlja u kojoj navedena filijala ima ovlašćenje (dozvolu) za rad.

4. Specifičnosti Direktive 2001/17/EU

Odredbe Direktive daju nova rešenja u oblasti likvidacije (stečaja) i reorganizacije osiguravajućih društava, koja su specifična. Te specifičnosti su sledeće:

1) Osnovni cilj Direktive jeste unifikacija pravila u ovoj oblasti, s tim, što se radi o ograničenoj unifikaciji, obzirom da se regulisanje pojedinih faza u postupcima reorganizacije i likvidacije uređuje po pravilima domaće zemlje, u kojoj se rešava pojedina faza;

2) Direktiva određuje samo neka od pravila ovih postupaka, koja se tiču tretmana potraživanja pojedinih poverilaca i odnosa njihovih potraživanja prema ostalim potraživanjima, zatim načina namirenja tih poverilaca, kao i sprovođenja postupka reorganizacije. Pretpostavlja se da specifičnost delatnosti osiguranja nalaže jedinstvenu primenu pravila, koje se odnose na navedeno;

3) Status filijala je određen na taj način, što se primenjuju odredbe Direktive, čak i kada osiguravajuće društvo, o čijoj filijali je reč, ima sedište u nekoj trećoj zemlji;

4) Direktiva uređuje tretman stranih subjekata u ovim postupcima. Naime, kada jedan od ovih postupaka, pokrenut u jednoj od zemalja članica, ima efekta u drugoj zemlji članici, onda strani administrator, likvidacioni upravnik ili poverilac može ostvarivati svoja prava i u toj zemlji članici, pod uslovima određenim u Direktivi;

5) Direktiva uređuje tretman stranih odluka i drugih akata u drugoj zemlji članici, određujući da će te odluke proizvesti dejstva u drugoj zemlji članici i bez ispunjenja posebnih formalnosti, odnosno, neće biti potrebno sprovesti postupak priznanja tih odluka.

Osnovni cilj Direktive jeste regulisanje ove materije na nivou svih zemalja članica EU. Naravno, potrebno je uskladiti i nacionalna zakonodavstva sa njenim odredbama. Osim toga, delatnost osiguranja je posebna u odnosu na ostale delatnosti, tako da se, u slučaju insolventnosti jednog osiguravajućeg društva, moraju postaviti posebna pravila za neke faze navedenih postupaka.

V) STEČAJ OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA PO ZAKONODAVSTVU SRBIJE

Analiziraćemo i odredbe ZSLBO, koje se odnose na stečaj osiguravajućih društava⁴². Naime, ZSLBO reguliše pokretanje stečajnog postupka protiv banaka i osiguravajućih društava, uključujući i sve pravne posledice, koje proizvodi stečaj. To znači da se jednim zakonskim izvorom reguliše stečaj dva navedena subjekta, koji su različiti i po vrsti delatnosti i po načinu poslovanja. Jedina zajednička karakteristika i banaka i osiguravajućih društava sastoji se u njihovom finansijskom karakteru, ali to ne znači da je ta karakteristika identična i kod jednog i kod drugog subjekta.

Stečajni postupak protiv osiguravajućih društava uređivao se, do donošenja ZSLBO, Zakonom o osiguranju (dalje: ZO)⁴³, koji je donesen 2004. godine i koji je, takođe, uređivao samo posebnosti stečaja osiguravajućih društava. Za sva ostala pitanja, primenjivala su se pravila stečajnog zakonodavstva.⁴⁴ ZO je, kao što je rečeno, regulisao samo neke segmente stečajnog postupka, koji se pokretao i vodio protiv osiguravajućih društava, čime je napravio propust po mnogim pitanjima. To se odnosi na neke specifičnosti samog stečajnog postupka protiv ovih subjekata. Pre svega, u ZO nije napravljena jasna razlika (bar u tekstu) između postupka likvidacije i stečajnog postupka, već se u naslovu odeljka ZO, koji reguliše ovu materiju, pominje prestanak osiguravajućih društava, kao i ostalih društava, koje se bave poslovima osiguranja. Zatim, nije na jasan način regulisan stečaj osiguravajućih društava, koja se bave poslovima osiguranja života. Naime, nakon pokretanja stečajnog postupka ugovori o osiguranju života se, po ZO, prenose na druga osiguravajuća društva, ako ih ona prihvate.⁴⁵ Sa druge strane, ako navedena društva ne prihvate te ugovore, svi osiguranci će obrazovati odbor, koji će odlučiti o prenosu ugovora o osiguranju života sa smanjenim sumama osiguranja.⁴⁶ ZO ne spominje neka opšta pravila, u ovoj oblasti, koja se odnose na mogućnost isplate suma osiguranja po navedenim ugovorima, kao i mogućnost osnivanja osiguravajućeg društva od strane osiguranika, koji su zaključili ugovor o osiguranju života sa društvom, protiv kojeg je pokrenut stečajni postupak, ako naravno ta sredstva budu dovoljna za osnivanje društva, koje bi se bavilo, naravno, samo poslovima osiguranja života (i u Crnoj Gori se na sličan način reguliše ovo pitanje). Osim toga, ZO reguliše i namirenje iz stečajne mase, odnosno predviđa isplatne redove. Na prvom mestu isplaćuju se troškovi stečajnog

⁴² Uobičajeni naziv za organizacije koje se bave delatnošću osiguranja jeste osiguravajuće društvo. One mogu biti osnovane, po domaćoj zakonskoj regulativi, kao akcionarsko društvo i društvo za uzajamno osiguranje. Osim tih organizacija, postoje organizacije u ovoj oblasti koje se bave posredovanjem i zastupanjem u osiguranju (društvo za zastupanje u osiguranju i društvo za posredovanje u osiguranju), kao i agencije za pružanje drugih usluga u osiguranju. Šulejić P., Pravo osiguranja, Beograd 2005., str. 132-133

⁴³ Zakon o osiguranju (Sl. glasnik R.Srbije br. 55/04)

⁴⁴ Član 208. ZO

⁴⁵ Član 203. ZO

⁴⁶ Član 204. ZO

postupka, zatim potraživanja poverilaca po osnovu osiguranja i reosiguranja života do visine matematičke rezerve. Nakon toga, isplaćuju se potraživanja poverilaca po osnovu ugovora o osiguranju od posledica nezgode, kao i potraživanja poverilaca po osnovu ostalih ugovora o osiguranju i reosiguranju⁴⁷. Kad se isplate navedena potraživanja, primenjuju se odredbe stečajnog zakonodavstva, što znači da će doći na red isplata ostalih poverilaca, kao i isplata osnivača osiguravajućeg društva u stečaju.⁴⁸

1. Pokretanje stečajnog postupka⁴⁹

Narodna banka Srbije vrši nadzor i kontrolu poslovanja osiguravajućih društava, pa, samim tim, ima ovlašćenje da u, zakonski utvrđenim uslovima, oduzima dozvolu za rad. Narodna banka Srbije donosi rešenje o ispunjenosti uslova za pokretanje stečajnog postupka i dostavlja ga nadležnom sudu. Isto tako, to rešenje se dostavlja osiguravajućem društvu, protiv kog je pokrenut stečajni postupak, kao i Agenciji za osiguranje depozita. Nadležni sud je dužan da, najkasnije, prvog radnog dana od dana prijema rešenja od Narodne banke Srbije, donese odluku o pokretanju stečajnog postupka. Inače, protiv rešenja Narodne banke Srbije moguće je pokrenuti upravni spor. Ako se rešenje poništi u upravnom sporu, a, kasnije, Narodna banka donese novo rešenje o tome da su ispunjeni uslovi za otvaranje stečaja protiv osiguravajućeg društva, pravne posledice će nastupiti danom isticanja prvog oglasa o pokretanju stečajnog postupka na oglasnoj tabli suda.

2. Subjekti stečajnog postupka⁵⁰

Kada govorimo o subjektima stečajnog postupka, govorimo, pre svega, o organima stečajnog postupka, a to su stečajno veće, stečajni upravnik i odbor poverilaca. U stečajnom postupku, koji se pokreće protiv osiguravajućih društava, ulogu stečajnog upravnika vrši Agencija za osiguranje depozita, koja daje predlog i za izbor članova odbora poverilaca. Osim navedenih organa stečajnog postupka, moramo navesti i samog stečajnog dužnika, kao i Narodnu banku Srbije. Agencija za osiguranje depozita, kao stečajni upravnik, utiče na rad poverilaca, samim tim što predlaže članova odbora poverilaca. ZSLBO se, bliže, ne bavi izborom članova odbora poverilaca, pa se može zaključiti, da bi se, u tom delu, morao primenjivati Zakon o stečajnom postupku (dalje: ZSP)⁵¹, što ne možemo prihvatiti, obzirom na specifičnost ovog «posebnog» stečajnog postupka. Stečajno veće, po odredbi ZSLBO, kao sudski organ kontroliše rad Agencije za osiguranje depozita, kao i sam stečajni

⁴⁷ Mrkšić D., Petrović Z., Ivančević K., Pravo osiguranja, Novi Sad 2006., str.87-88

⁴⁸ Član 206. ZO

⁴⁹ Članovi 4., 5. i 6. ZSLBO

⁵⁰ Član 7. ZSLBO

⁵¹ Zakon o stečajnom postupku (Sl.glasnik R.Srbije br.84/2004)

postupak. Moramo izdvojiti Narodnu banku Srbije, kao subjekt, koji može oduzeti dozvolu za rad osiguravajućem društvu, tako da o Narodnoj banci možemo govoriti, kao o predlažu stečajnog postupka.

3. Isplatni redovi

ZSLBO isplatu troškova uređuje zajednički i za banke i za osiguravajuća društva. Pre glavne deobe, na teret stečajne mase, isplaćuju se neisplaćene neto minimalne zarade u poslednjih godinu dana pre pokretanja stečajnog postupka, zatim, neisplaćeni doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje za poslednjih dve godine pre otvaranja stečaja, kao i mesečne zarade lica u radnom odnosu u banci ili osiguravajućem društvu, za vreme trajanja stečajnog postupka. Nakon navedenih troškova, isplaćuju se i troškovi vezani za održavanje i unovčenje imovine stečajnog dužnika, zatim troškovi stečajnog postupka, kao i ostali troškovi, nastali nakon pokretanja stečajnog postupka.⁵² Vidimo da se radi o opštim pravilima, koja se odnose na troškove stečajnog postupka, ali možemo postaviti pitanje redosleda isplate, odnosno da li bi prioritet trebalo da imaju troškovi stečajnog postupka (tu ne mislimo samo na sudske troškove).

Isplatni redovi osiguravajućeg društva u stečaju, regulisani su primenom opštih pravila u ovoj oblasti. Obzirom da je isplata troškova zajednički regulisana, ZSLBO, na sličan način, kao i ZO, uređuje isplatu potraživanja, što znači da je redosled sledeći:

- a) ugovori o osiguranju i reosiguranju života,
- b) ugovori o osiguranju od posledica nezgode,
- c) ugovori o osiguranju i reosiguranju svih drugih vrsta osiguranja.

ZSLBO svrstava u isplatni red i potraživanja po osnovu javnih prihoda, da bi, na kraju, regulisao i isplatne redove, koje je, ranije, regulisao ZSP. Naime, ZSLBO u isplatne redove svrstava i potraživanja ostalih poverilaca, kao i potraživanja akcionara, odnosno članova društva za uzajamno osiguranje.⁵³ Moramo reći, da ZSLBO kompletnije uređuje isplatne redove, kada je u pitanju stečaj osiguravajućih društava od ZSP, odnosno ZO. Naime, ZO je uređivao isplatu potraživanja po ugovorima o osiguranju i reosiguranju, dok je isplatu ostalih potraživanja uređivao ZSP, na koji se ZO i pozivao.

4. Uloga Agencije za osiguranje depozita

Agencija za osiguranje depozita ima veliku ulogu u stečajnim postupcima, koji se vode protiv osiguravajućih društava, samim tim što ima ulogu stečajnog upravnika. Njene obaveze su regulisane ne samo u ZSLBO, već i Zakonom o Agenciji za osiguranje depozita (dalje: ZA).⁵⁴ Ostale aktivnosti Agencije za osiguranje depozita,

⁵² Član 16. ZSLBO

⁵³ Član 18. ZSLBO

⁵⁴ Zakon o Agenciji za osiguranje depozita (Sl.glasnik R. Srbije br. 61/05)

kada je u pitanju stečaj osiguravajućih društava, definisane su u ZSLBO. Te aktivnosti su vezane za prenos portfelja osiguravajućeg društva u stečaju na drugo osiguravajuće društvo, zatim, za ulogu Agencije u pobijanju pravnih radnji stečajnog dužnika, kao i za radnje vezane za imovinu stečajnog dužnika.

Kada su u pitanju osiguravajuća društva, protiv kojih je otvoren stečaj, ZSLBO definiše i prenos portfelja na drugo osiguravajuće društvo, što uključuje i prenos novčanih sredstava. Naime, Agencija za osiguranje depozita, u roku od dvadeset dana od dana otvaranja stečaja, raspisuje javni tender, čime se oglašava prenos portfelja osiguravajućeg društva u stečaju. Na osiguravajuće društvo, koje ponudi najbolje uslove, prenosi se portfelj, kao i novčana sredstva, ali, tek, nakon, davanja saglasnosti od strane Narodne banke Srbije. Nakon davanja saglasnosti, u roku od dva dana (radna) zaključuje se ugovor između osiguravajućeg društva u stečaju i osiguravajućeg društva, koje preuzima portfelj.⁵⁵ Na sve ostale radnje, koje su vezane za prenos portfelja osiguranja, primenjuju se odredbe ZO. Te radnje su vezane za zahtev za dobijanje saglasnosti za prenos portfelja osiguranja, zatim za odlučivanje o tom zahtevu, obaveze društva u postupku prenosa portfelja, pravne posledice prenosa portfelja osiguranja, itd.⁵⁶ Postavlja se pitanje, zašto ZSLBO reguliše prenos portfelja osiguranja, nakon pokretanja stečajnog postupka, kada ZO detaljnije definiše ovu oblast.

Agencija za osiguranje depozita, kao i poverioci, mogu pobijati pravne radnje stečajnog dužnika, i to samo one, koje su učinjene u periodu od šest meseci pre pokretanja stečajnog postupka.⁵⁷ ZSLBO navodi da se, po ostalim pitanjima, vezanim za pobijanje pravnih radnji, primenjuje ZSP. Osim toga, Agencija za osiguranje depozita ima određenu ulogu vezanu za imovinu stečajnog dužnika. Ona vrši popis imovine, sačinjava početni bilans u roku od šezdeset dana od dana nastupanja pravnih posledica stečaja.⁵⁸ Agencija za osiguranje depozita utvrđuje i valjanost i visinu prijavljenih potraživanja poverilaca. ZSLBO određuje rok za navedeno, tj. šest meseci od isteka roka za njihovo prijavljivanje.⁵⁹ Najzad, Agencija za osiguranje depozita ima mogućnost, po ZSLBO, da odluči da privremeno naknadi troškove stečajnog postupka iz svojih sredstava. Ta sredstva će naknaditi nakon oblikovanja stečajne mase.⁶⁰ Iz odredaba ZSLBO se može zaključiti da Agencija za osiguranje depozita obavlja većinu poslova stečajnog upravnika iz stečajnog postupka, koji se vodi protiv ostalih privrednih subjekata. Takva uloga Agencije za osiguranje depozita je razumljiva, kada su u pitanju banke, kao stečajni dužnici, dok se kod osiguravajućih društava, protiv kojih je otvoren stečaj, može postaviti pitanje uloge ovlašćenog organa u okviru Narodne banke Srbije (inspektora osiguranja), koji vrši nadzor i kontrolu poslovanja osiguravajućih društava.⁶¹

⁵⁵ Član 10. ZSLBO

⁵⁶ Članovi 209.–213. ZO

⁵⁷ Član 11. ZSLBO

⁵⁸ Član 13. ZSLBO

⁵⁹ Član 14. ZSLBO

⁶⁰ Član 15. ZSLBO

⁶¹ Član 151., st.1 ZO

VI) ZAKLJUČAK

Imajući u vidu da smo, napred, istakli bitne činjenice o načinu regulisanja stečajnog postupka osiguravajućih društava u zakonodavstvima tri zemlje, kao i u pravu EU, odnosno, i u našoj zemlji, ovde ćemo izneti nekoliko predloga za buduće regulisanje ove oblasti. Ti predlozi su sledeći:

1) Regulisanje stečajnog postupka protiv osiguravajućih društava je neophodno posebnim zakonskim aktom (koji bi se odnosio samo na ta društva);

2) Jasno razlikovanje akcionarskog društva i društva za uzajamno osiguranje od društava za posredovanje i zastupanje u osiguranju i agencija za pružanje drugih usluga u osiguranju, kad je u pitanju pokretanje stečajnog postupka;

3) Posebno posvećivanje pažnje regulisanju stečaja društava za uzajamno osiguranje, obzirom na specifičnosti samog društva i cilja u poslovanju;

4) Tačno određivanje stečajnih razloga, odnosno pretpostavki za pokretanje stečajnog postupka, koje ne može na isti način biti regulisano kao i u «opštem» stečajnom postupku. To se, naročito, odnosi na slučajeve, kada Narodna banka Srbije ili drugi ovlašćeni organ, ne oduzme dozvolu za rad, a društvo ne izvršava svoje obaveze duži vremenski period;

5) Regulisanje imenovanja stečajnog upravnika, kao u crnogorskom zakonodavstvu, sa određenim modifikacijama. Agencija za osiguranje depozita ne može biti stečajni upravnik, kao što je to učinjeno u srpskom zakonodavstvu;

6) Regulisanje isplatnih redova, tako što će se jasno odvojiti troškovi i dugovi stečajne mase od privilegovanih potraživanja, kao i potraživanja po ugovorima o osiguranju u odnosu na potraživanja ostalih poverilaca i akcionara, odnosno, članova društva;

7) Posebno regulisanje potraživanja po osnovu osiguranja života i predviđanje tri načina postupanja sa sredstvima matematičke rezerve po opštim pravilima; i

8) Regulisanje pokretanja stečajnog postupka protiv filijala stranih osiguravajućih društava. No, pre toga, potrebno je predvideti mogućnost poslovanja stranih osiguravajućih društava putem filijala na domaćoj teritoriji, što je imperativ, obzirom na neka rešenja u ovoj oblasti, ne samo u zemljama EU, već i u Hrvatskoj.

Još jednom napominjemo, stečajni postupak protiv osiguravajućih društava ima svoje specifičnosti, iako se radi o finansijskoj organizaciji, kao što su i banke. Međutim, ovi subjekti imaju svoje posebne karakteristike, tako da se ne mogu istim zakonskim aktom regulisati navedeni postupci protiv njih, kao što je to slučaj u Republici Srbiji. Zakonodavstvo Crne Gore načinilo je korak napred kad je u pitanju regulisanje ove oblasti. Međutim, mnogo toga je propušteno, odnosno, neki instituti su ostali nedorečeni. Na kraju, regulisanje stečaja protiv osiguravajućih društava u Hrvatskoj i u Republici Srpskoj uređeno je na takav način da je, možemo reći, potrebno hitno i ponovno regulisanje ove oblasti, naročito u Republici Srpskoj.

Prof. Vladimir Čolović,
senior research associate
Institute of Comparative Law, Belgrade

**GENERAL CHARACTERISTICS OF REGULATION OF THE
BANKRUPTCY OF INSURANCE COMPANIES IN CROATIA,
MONTENEGRO AND REPUBLIC OF SRPSKA (with reference to EU law and
legislation of Serbia)**

Summary

In this paper author analyzes the legislations of the Republic of Croatia, the Republic of Montenegro and the Republic of Srpska in the topic of the bankruptcy of the insurance companies. In the Republic of Croatia, this topic is regulated by the Act of insurance. But, the Bankruptcy Act of Croatia regulates basic rules in this proceeding. In the Montenegro exists, also, separate Act in this topic. But, that Act regulates, only, the bankruptcy and liquidation of the insurance companies. And, in the Republic of Srpska some elements of this topic, we can find in the Act of the companies of the insurance. Also, like in Croatia, the Act of the bankruptcy proceeding of the Republic of Srpska regulates other, basic, rules in this proceeding. In the Republic of Serbia, this topic is regulated by the separate Act. This Act is the Act of the bankruptcy and the liquidation of banks and insurance companies. The bankruptcy proceeding of the insurance companies is very complex and this topic must be regulated by separately Act. Also, the legislator must take into a consideration about the specifics of the activity of the insurance, the status of the insurance companies and the different types of the insurance. Besides that, very important is the making difference of the subjects who doing the activities of the insurance from the subjects who doing some activities which are connecting with the insurance. These activities are the representation, the agency, the services in the insurance, etc.

Key words: bankruptcy, insurance company, insurance, bankruptcy liquidator, creditors, paying row.